

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışlarının Günlük Yaşam Etkinlikleri Üzerindeki Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Yusuf ALPDOĞAN¹, Elif SAZAK DUMAN²

Öz: Otizm Spektrum Bozukluğu, karşılıklı sosyal etkileşimi ve sosyal iletişimi başlatma ve sürdürme yeteneğindeki kalıcı eksiklikler ile bireyin sınırlı, tekrarlayıcı, esnek olmayan davranış, ilgi alanları ve etkinlikler olarak tanımlanmaktadır. OSB'li bireylerde bozukluğun ölçütü ve derecesini belirleyen önemli bir değişken olan sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar, bireylerin günlük yaşam etkinliklerini, öğrenmelerini ve sosyalleşme süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu araştırmanın amacı OSB'li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının bu bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerindeki etkisinin ortaya konulmasıdır. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseninden hareketle nitel veri toplama tekniği kullanılmıştır. Araştırma, amaçlı örneklem tekniğine göre yürütülmüş ve 10 özel eğitim öğretmeniyle görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 2021-2022 güz döneminde üç aylık bir süreçte yapılmıştır. Araştırma verileri, araştırma sorularını yansıtan kodlar yoluyla betimsel analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada katılımcıların OSB'li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular elde edilmiş ve ileri araştırmalara öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar, günlük yaşam etkinlikleri

Teachers' Views on the Effect of Restricted and Repetitive Behaviours of Individuals with Autism Spectrum Disorder on Daily Life Activities

Abstract: Autism Spectrum Disorder is defined as an individual's limited, repetitive, inflexible behaviours, interests and activities and persistent deficits in the ability to initiate and maintain mutual social interaction and social communication. Restrictive and repetitive behaviours which are important variables that determine the criterion and degree of the disorder in individuals with ASD negatively affect the daily life activities, learning and socialization processes of such individuals. The aim of this study is to reveal the effect of restrictive and repetitive behaviours of individuals with ASD on their participation in daily life

Geliş tarihi/Received: 31.01.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 02.04.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

* Araştırma Prof. Dr. Elif Sazak danışmanlığında, Yusuf Alpdoğan tarafından hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

¹ Dr. Arş. Gör, yusufalpdogan@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6615-397X

² Prof. Dr., elifsazak@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3530-9588>

Atf için/ To cite: Alpdoğan, Y. & Sazak Duman, E. (2023). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının günlük yaşam etkinlikleri üzerindeki etkisine yönelik öğretmen görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), s.369-388. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1245203>

activities. In the study, qualitative data collection technique was used based on the phenomenology design, which is one of the qualitative research designs. The participants of the study were selected by using the purposive sampling technique and then interviews were conducted with a total of 10 participating special education teachers. The study was carried out over a three-month period in the fall term of the 2021-2022 school year. The collected data were subjected to descriptive analysis on the basis of the codes reflecting the research questions. In the study, findings regarding the opinions of the participants about how and to what extent the restrictive and repetitive behaviours of individuals with ASD affect their participation in daily life activities were obtained and suggestions were made for further research.

Keywords: Autism spectrum disorder, restrictive and repetitive behaviours, daily life activities

Giriş

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), ICD-11'e (Mortality and Morbidity Statistics [ICD-11 için Mortalite ve Morbilite İstatistikleri], 2022) göre; "Zihinsel, Davranışsal ve Nörogelişimsel Bozukluk" kategorisi altında, "Nörogelişimsel Bozukluk" içerisinde "Otizm Spektrum Bozukluğu" ismiyle yer almaktadır ve "karşılıklı sosyal etkileşimi ve sosyal iletişimi başlatma ve sürdürme yeteneğindeki kalıcı eksiklikler ve bireyin yaşına, sosyokültürel bağlamına göre belirgin atipik veya aşırı olan bir dizi sınırlı, tekrarlayıcı, esnek olmayan davranış, ilgi veya faaliyet örüntüleri ile karakterize olan bir bozukluktur". Söz konusu tanımdan hareketle OSB'nin iki temel alanda yetersizlikle karakterize olduğu görülmektedir. Bunlar "karşılıklı sosyal etkileşimi ve sosyal iletişimi başlatma ve sürdürme yeteneğindeki kalıcı eksiklikler ile bireyin sınırlayıcı, tekrarlayıcı, esnek olmayan davranış, ilgi alanları ve etkinliklerdir. OSB, her bireyde değişik özellikler göstermekte ve çoğunlukla bireyleri sosyal etkileşim ve iletişim ile tekrarlayıcı davranış alanlarında olumsuz etkilemektedir (Boyd vd. 2011). Bahsi geçen bu durumlara neyin sebep olduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, bu bireylerin ortaya koydukları ve kendilerinde var olan ortak bazı özellikler görülmektedir (Raulston vd., 2019).

OSB olan bireylerin tanı koyma aşamasında belirgin olan göstergelerden biri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların varlığıdır. Bu davranışlar ilk olarak Dr. Leo Kanner'ın "otistik rahatsızlıklar" olarak tanımladığı bireylerle gerçekleştirdiği çalışmalarında görülmüştür. Kanner, bireylerin tekrarlayıcı davranış veya ritüel olarak adlandırdığı şeyi baştan sona yapmak zorunda olduklarını ve bu davranışları veya ritüelleri bozulan bireylerin ise kaygı ve sıkıntı yaşadıklarını fark etmiştir (Kanner, 1943; Rojahn & Meier, 2013). Bir sonraki yıl, Dr. Hans Asperger, 6 ila 11 yaşlarındaki dört çocukta benzer davranışlar gözlemlediğini, bunu "otistik psikopati" olarak tanımladığını ifade etmiştir (Klin vd., 2011). Alanyazında "stereotipik davranışlar", "stereotipler", "stereotip", "basmakalıp" gibi değişik terimler kullanarak nitelendirilen bu davranışlar, bu araştırmada ise DSM-5 ve ICD-11'de ifade edildiği şekliyle "sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar" ismiyle kullanılmıştır.

Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar; tekrarlayıcı vücut hareketlerini veya vücudun nesnelere olan hareketini ifade etmek için kullanılan geniş bir terimdir ve OSB'li bireylerin temel özellikleri arasında yer almaktadır (Matson & Nebel-Schwalm, 2007). Bu davranışlar dışarıdan kolaylıkla görülebilen katı ve tekrarlayıcı motor ve sözel tepkileri ifade etmektedir (Chowdhury vd., 2010; Lam & Aman 2007). Söz konusu davranışlar, amaçsızca tekrarlanan vücut hareketleri olarak görülmektedir (Sadeghi ve Pouretemad, 2022). Davranışların topografyası yani biçimi geniştir; oluşum, şiddet ve sıklık bakımından farklılık gösterirler (Ventola vd., 2016). Daha belirgin olarak, sözel veya motor (hem ince hem de kaba motor) hareketler olarak ortaya çıkarlar, tekrarlayan

biçimde gözükürler, basit, bir veya daha fazla vücut parçasının katılımı ile daha karmaşık olabilirler, kısa ya da uzun süreli oluşabilirler ve nesnelere veya nesnelere olmadan ortaya çıkabilirler (Cissne vd., 2022). Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların basitliği ve karmaşıklığı, çevre, fizyolojik durum ve ruh hali dahil olmak üzere her türlü faktöre bağlı olarak değişebilirler.

Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar OSB olan bireylerle beraber normal gelişim gösteren bebeklerde, çocuklarda, ergenlerde ve yetişkinlerde de ortaya çıkabilmektedirler. Normal gelişim gösteren bireylerde sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar sıkıcı ve stresli durumlarda (Dietert vd., 2011) veya hastalıklarda daha çok ortaya çıkabilmekte, bu durumlarda görülme sıklığının veya şiddetinin artabileceği belirtilmektedir (Carr vd., 1994).

Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar normal gelişim gösteren bireylerde, gelişimsel (Down sendromu, zihin yetersizliği) ve nörogelişimsel yetersizliklerde (OSB) ve psikolojik hastalıklarda (obsesif-kompulsif bozukluk) görülebilmektedir (Chowdhury vd., 2010). Tekrarlayıcı davranışlar, motor gelişimin normal bir parçası olarak kabul edilmektedir. OSB ve Down sendromu olan, normal gelişim gösteren bebeklerde ses gelişiminden önce mevcuttur (Harrop vd., 2014; MacDonald vd., 2014). Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların OSB'li bireyler üzerindeki etkileri; zarar verici davranışlar, olumsuz akranlar ilişkileri, öğrenme ve gelişimin engellenmesi şeklindedir (Elison vd., 2014). Bu davranışlar sık ve yoğun ortaya çıktıklarında OSB'li bireylerin etkinliklere veya akademik görevlere katılma, etkinlikle ilgilenme, dersle ilgilenme ve başkalarını gözlemleyerek öğrenme gibi becerilerini engelleyebilmektedirler (Matson vd., 2010). Bu durum da bireylerin bilişsel, sosyal, iletişim, özbakım, günlük yaşam beceri alanlarında gelişimlerini sınırlandırabilmektedir.

OSB'li bireylerde spektrumun ölçütü ve derecesini ortaya koyan önemli bir değişken olan sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar, bireylerin günlük yaşam etkinliklerini, öğrenmelerini ve sosyalleşme süreçlerini olumsuz etkilemektedir (McDermott vd., 2020). Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar OSB'nin tanı ölçütlerinden biri olması, OSB'li bireylerin öğrenme sürecini etkilemesi ve yaşam etkinliklerini sekteye uğratması nedeniyle bu davranışların tüm yönleriyle değerlendirilmesi ve diğer gelişimsel özelliklerle ilişkilerinin ortaya konulması gerekmektedir. OSB'de tekrarlayıcı davranışların tanısal önemine rağmen, bu davranışların sistematik olarak incelendiği araştırma sayısının yeterli olmadığı belirtilmektedir (Park vd., 2020). Bundan dolayı sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların çeşitli şekillerde (bu davranışlar hangi bireylerde görülür, hangi durumlarda meydana gelir, yoğunluğu ve şiddeti nasıl bir değişiklik gösterir, söz konusu davranışların etki ettiği değişkenler nelerdir vb.) ele alınması müdahale edilmesi gerekir (Zheng vd., 2019). Türkçe literatürde sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarla ilgili olarak yapılan çalışmalar az sayıdadır. Ayrıca dünya literatüründe sınırlı ve tekrarlayıcı davranışları çeşitli değişkenlere göre inceleyen çalışma sayısı da az sayıdadır. Bodfish vd., (2000); Militeri vd. (2002); Berry vd. (2018) sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bireylerin gelişimleri, öğrenmeleri ve günlük yaşamları gibi alanlarda önemli bir etkiye sahip olduğunu, bundan dolayı bu davranışların ele alınması gerektiğini belirtmişlerdir. İlgili literatür incelendiğinde sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların OSB olan bireylerde yoğun bir şekilde sergilendiği görülmüştür. Söz konusu davranışların OSB olan bireylerin öğrenmeleri, günlük yaşam etkinliklerine katılımları, sosyal etkileşim ve iletişimleri gibi alanları nasıl etkilediğinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu çalışmada böyle bir gereksinimden yola çıkılarak sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerindeki etkisinin ortaya konulmasının önemli olduğu görülmüştür. Bu anlamda, çalışmada OSB'li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının bu bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, katılımcılar, veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, OSB’li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının bu bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerindeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüştür. Nitel araştırma yöntemi görüşme, gözlem ve döküman analizinden oluşan nitel veri elde etme tekniklerinin kullanıldığı, olguların ve algıların doğal ortamda gerçekçi ve bir bütün şeklinde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği araştırma türleridir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı araştırmalarda kişilerin gerçek dünyasına girilerek sosyal olgular hakkında derinlemesine bilgi elde edilmektedir. Nitel araştırmalarda üç tür veri toplanabilmektedir. Bunlar; (1) Çevreyle ilgili veri; araştırmanın gerçekleştirildiği çevrenin kültürel, psiko-sosyal, demografik ve fiziksel özelliklerine yönelik verilerdir. (2) Süreçle ilgili veri; araştırma sürecinde yaşananlar ve bu olanların araştırma katılımcı grubunu nasıl etkilediğine yönelik verilerdir. (3) Algılara ilişkin veriler ise; araştırmanın katılımcı grubuna dâhil olan kişilerin sürece yönelik düşüncelerine ilişkin verilerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Söz konusu bu üç tür veriyi toplamak amacıyla araştırmacı yaygın olarak üç farklı yöntem kullanır; gözlem, görüşme ve yazılı materyallerin incelenmesidir. Bu çalışmanın nitel araştırma kısmında gözlem ve görüşme tekniklerinden yararlanılmıştır. Öğretmenlerin OSB’li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının günlük yaşam etkinliklerine katılımını nasıl etkilediğine yönelik görüşlerinin incelendiği araştırma sorusu nitel araştırma modeli ile yürütülmüştür.

Katılımcılar

Araştırmada katılımcı grubunu oluşturan özel eğitim öğretmenleri amaçlı örneklem tekniğine göre belirlenmiştir. Amaçlı örneklem tekniğine göre sınıfında OSB’li birey bulunan öğretmenler katılımcı olarak seçilmiştir. Bu süreçte araştırmaya Van İli merkez ilçelerinde görev yapan 10 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya gönüllü katılım gösteren özel eğitim öğretmenlerinin demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir. Özel eğitim öğretmenleri tablo üzerinde “Ö1,Ö2...Ö10” olarak kodlanmıştır.

Tablo 1

OSB’li Bireylerin Sınıf Öğretmenlerine İlişkin Demografik Bilgileri

Kod İsimler	Cinsiyet	Yaş	Eğitim durumu	Kıdem süresi	Branşı
Ö1	Kadın	24	Yüksek Lisans	3	Özel Eğitim
Ö2	Kadın	22	Lisans	1	Özel Eğitim
Ö3	Erkek	23	Lisans	1	Özel Eğitim
Ö4	Erkek	27	Yüksek Lisans	6	Özel Eğitim
Ö5	Kadın	24	Lisans	2	Özel Eğitim
Ö6	Kadın	23	Lisans	2	Özel Eğitim
Ö7	Kadın	25	Yüksek lisans	4	Özel Eğitim
Ö8	Erkek	30	Lisans	7	Özel Eğitim
Ö9	Kadın	32	Lisans	9	Özel Eğitim
Ö10	Kadın	28	Lisans	7	Sınıf öğretmenliği

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların yarısından çoğu (%70) kadınlardan, geriye kalan (%30) katılımcılar ise erkeklerden oluşmaktadır. Tablo incelendiğinde katılımcıların yaş aralığının 22-32 yaşları arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %30'u yüksek lisans eğitime sahip iken %70'i lisans eğitime sahip; ayrıca tablo üzerinde görüldüğü üzere katılımcıların mesleki sürelerinin 1-9 yılları arasında olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan 1 katılımcı sınıf öğretmenliği lisans programından mezun iken geriye kalan katılımcıların (%90) özel eğitim lisans programından mezun olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kullanılan veri toplama aracı Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların OSB Olan Çocukların Günlük Yaşam Etkinliklerini Sergilemeleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşme Formu (STD-ÖGF)'dir. STD-ÖGF öğretmenlerin OSB olan çocukların sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının günlük yaşam etkinliklerini sergilemeleri üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik olarak, araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formun hazırlanma aşamasında ilk olarak alanyazın incelenmiş, bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılma durumlarını değerlendiren anketler, kontrol listeleri ile nitel araştırmalar incelenmiştir. Oluşturulan özel eğitim alanından üç uzmana gösterilerek, uzman görüşü alınmış, böylece formun kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda formda gerekli düzeltmeler yapılmış, ardından forma son hali verilmiştir. Form açık uçlu dokuz sorudan oluşmaktadır. Form araştırmada sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların, OSB'li bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımı üzerindeki etkisini ortaya koymak amacı ile kullanılmaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada sonucunda elde edilen verilerin analizi ve çözümlenmesi amacıyla betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, toplanan verilerin araştırma sorularına göre belirlenen temalara göre şekillenmesine, görüşme sorularının dikkate alınarak sunulmasına ve görüşülen katılımcıların görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla gerektiğinde doğrudan alıntılara yer verilmesine imkân vermektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Katılımcı öğretmenlerin verdikleri cevaplar ses kayıt cihazında kaydedilmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra kayıt cihazına kaydedilen cevaplar deşifre edilmiştir. Bu araştırmada toplanan veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiştir. Daha sonra bu betimlemeler açıklanmış, yorumlanmış ve bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulmuş olan araştırma sorularının yanıtlanmasına yönelik bulgular yer almaktadır. Bu araştırmanın nitel bulguları, öğretmenlerin OSB'li bireylerin sergiledikleri tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesine ilişkin görüşleri araştırmanın görüşme sorularına bağlı olarak dokuz ana temadan oluşmaktadır. Bulgular, her bir temanın altında farklı dokuz tema içeren bir tablo ve bu tablonun altında doğrudan alıntılarının verilerek yorumlanması biçiminde sunulmuştur.

OSB'li Bireylerin Okul ve Okul Dışı Ortamlarda Hangi Özbakım Becerilerini Sergileyebildiklerine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrenciniz okul ve okul dışı ortamlarda hangi özbakım becerilerini (el/yüz yıkama, diş fırçalama, ayakkabı/giysi giyip çıkarma vb.) sergileyebilmektedir?” sorusu

sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

OSB’li Bireylerin Hangi Özbakım Becerilerini Sergileyebildiklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
Temel düzey özbakım becerilerini gerçekleştiriyor	4	40,00
Özbakımı yetişkin yardımıyla gerçekleştiriyor	4	40,00
Özbakımı bağımsız gerçekleştiriyor	2	20,00
Özbakımı yönerge alarak gerçekleştiriyor	1	10,00

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların OSB’li bireylerin hangi özbakım becerilerini sergileyebildiklerine ilişkin görüşlerini temel düzey özbakım becerilerini gerçekleştirme, özbakımı yetişkin yardımıyla gerçekleştirme, özbakımı bağımsız gerçekleştirme ve özbakımı yönerge alarak gerçekleştirme olmak üzere temelde dört farklı alt temaya karşılık gelen görüşlere sahip olduğu görülmüştür. Tablo 2 üzerinde katılımcıların bir kısmı (%40), OSB’li bireylerin temel düzey özbakım becerilerini gerçekleştirilebildiklerini vurguladıkları görülmektedir. Bu durumu Ö2: “*el yıkama, tuvalet ihtiyacını giderme, yemek yiyebilme gibi becerileri bağımsız olarak gerçekleştiriyor diyebilirim. İu basit düzey özbakım becerileri gerçekleştiriyor*” şeklinde görüşünü ortaya koyarken benzer bir şekilde Ö6: “*okul içinde de dışında da el yıkama yüz yıkama diş fırçalama ayakkabı giyip çıkarma gibi temel davranışlarını yerine getirebilmektedir*” bu konuya ilişkin görüşünü belirtmiştir. Tablo 2 üzerinde yine katılımcıların bir kısmı (%40), OSB’li bireylerin özbakım becerilerini yetişkin yardımıyla gerçekleştirilebildiklerini ifade etmişlerdir. Bu alt kategoriye ilişkin Ö1: “*Öz bakım becerilerini yetişkin yardımıyla gerçekleştirilebilmektedir. İu ayakkabı giyip çıkarmayı yine yetişkin yardımıyla gerçekleştiriyor...*” ifadesiyle görüş belirtirken benzer bir şekilde Ö7: “*sadece elini yıkayabiliyor, yüzünü yıkayamıyor. Sadece elini kuruyabiliyor diğer özbakım becerilerini desteğimizle yapıyor*” görüş belirtmiştir. Ayrıca katılımcılardan bazılarının (%20) OSB’li bireylerin özbakım becerilerini bağımsız bir şekilde gerçekleştirdiklerini ifade ettikleri bulgulanmıştır. Katılımcılardan Ö4 bu konuyu şu; “*özbakım becerilerinin hepsini kendi başına yapabiliyor*” şekilde ifade etmiştir. Bir katılımcı ise OSB’li bireylerin özbakım becerilerini yönerge alarak gerçekleştirilebildiklerini ifade ettiği görülmektedir. Katılımcı bu konuya Ö5: “*hepsini yapabiliyor ama komut bekliyor kendiliğinden yapmıyor İu yönerge bekliyor yönergeden sonra bağımsız yapıyor*” şeklindeki görüşüyle konuya açıklık getirmeye çalışmıştır.

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Özbakım Becerilerini Nasıl Etkilediğine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrencinizde gözlemlediğiniz sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar onun özbakım becerilerini sizce ne şekilde etkilemektedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Özbakım Becerilerini Nasıl Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
----------	---	---

Doğrudan bir ilişki var	5	50,00
İlişki yok	3	30,00
Kısmen olumsuz etkiliyor	1	10,00
Kısmen olumlu etkiliyor	1	10,00
Tekrarlayıcı davranışlar özbakımı zorunlu kılıyor	1	10,00

Tablo 3’de verilen bulgulardan hareketle OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin özbakım becerilerini nasıl etkilediğine yönelik öğretmen görüşleri temelde beş alt temada toplanmıştır. Katılımcıların yarısı (%50), tekrarlayıcı davranışlar ile OSB’li bireylerin özbakım becerileri arasında doğrudan bir ilişki olduğuna yönelik görüş bildirmişlerdir. Katılımcılardan Ö2: “... sürekli burun karıştırma öz bakımda problem bir davranıştır. Tuvalette bağırp ellerini yere koyuyor ellerini yıkamada tekrarlayan davranışlar sergilemekte. Sınırlı ve tekrarlayan davranışlarla öz bakım becerileri arasında doğrudan bir ilişki bulunmakta” yönünde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan Ö5 ise: “... tekrarlayan davranışlar, özbakım becerilerini olumsuz etkiliyor, aralarında doğrudan bir ilişki var. Arkadaşlarını rahatsız ediyor u elindeki macunu fırlatıyor vb.” şeklindeki ifadeleriyle görüşünü belirtmiştir. Bazı katılımcılar (%30) ise sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile OSB’li bireylerin özbakım becerileri arasında bir ilişki olmadığına yönelik görüş bildirmişlerdir. Katılımcılardan Ö1: “Sınırlı ve tekrarlayan davranışlarla öz bakım becerileri arasında bir ilişki kuramadım” şeklinde konuya açıklık getirmeye çalışmıştır. Bu konuya ilişkin bazı katılımcılar (%10) sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların OSB’li bireylerin özbakım becerilerini kısmen olumsuz etkilediğini vurgularken, bazı katılımcılar (%10) kısmen olumlu etkilediğini ve diğer bazı katılımcılar (%10) ise sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların özbakımı zorunlu kıldığını vurguladıkları görülmektedir. Katılımcılardan Ö4: “Kısmen olumsuz etkiliyor, el yıkama davranışını sergilerken elinde bir şey varsa fırlatabiliyor ...” şeklinde görüş bildirirken Ö6 ise: “Davranışları kazandırma sürecinde sallanma davranışında azalma söz konusu. Kısmen olumlu etkilemekte” şeklinde görüş ortaya koymuştur. Başka bir katılımcı ise Ö3: “Elini ağzına götürmesi sürekli el yıkamasını gerektiriyor, saçlarını ağzına getiriyor buda duşa girme gerekliliğini artırıyor. Hijyen konusunda ekstra çaba gerektiriyor. İu buda özbakım becerilerini zorunlu kılıyor” şeklinde ki görüşüyle bu konuyu açıklamaya çalışmıştır.

OSB’li Bireylerin Okul ve Okul Dışı Ortamlarda Hangi Serbest Zaman Becerilerini Sergileyebildiklerine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrenciniz okul ve okul dışı ortamlarda hangi serbest zaman becerilerini (oyun oynama, resim yapma, çiçek sulama vb.) sergileyebilmektedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı.

OSB’li Bireylerin Hangi Serbest Zaman Becerilerini Sergileyebildiklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
Serbest zaman becerilerini kısmen sergiliyor	4	40,00
Serbest zaman becerilerini gerçekleştiriyor	2	20,00
Sınırlı ve tekrarlayıcı davranış sergiliyor	1	10,00
Bu becerileri ilgi çekmek için bazen sergiliyor	1	10,00
Serbest zaman becerilerini bağımsız gerçekleştiriyor	1	10,00
Yönerge olarak gerçekleştiriyor	1	10,00

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların OSB’li bireylerin hangi serbest zaman becerilerini sergileyebildiklerine ilişkin farklı görüşler ortaya koydukları görülmektedir. Bu görüşler temelde altı alt temada toplanmıştır. Araştırma neticesinde katılımcıların bir bölümünün (%40) OSB’li bireylerin serbest zaman becerilerini kısmen sergilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Bu durumu Ö3: “Çok sosyal bir öğrenci. İlgisi seven bir öğrenci ilgisiz kalınca moral konusunda olumsuz etkileniyor. Serbest zaman becerilerini yardımla da olsa sergileyebiliyor. Oyun oynama özellikle parkta oynamayı seviyor. İu genel olarak serbest zaman becerilerini kısmen sergilediğini söyleyebilirim” şeklinde destekleyici görüş belirtmiştir. Katılımcılardan bazıları ise (%20) OSB’li bireylerin serbest zaman becerilerini gerçekleştirmediğine yönelik görüş belirtmişlerdir. Bu durumu Ö7: “... hiçbirini yapamıyor desteğimizle yürüyor sadece bahçede bazen yardımla serbest zaman becerilerine katılmaya çalışıyor” şeklinde görüş ortaya koymuştur. Geriye kalan katılımcıların bir kısmı (%10) şu görüşleri ifade etmişlerdir: Bu becerileri ilgi çekmek için bazen sergiliyor, sınırlı ve tekrarlayıcı davranış sergiliyor, serbest zaman becerilerini bağımsız gerçekleştiriyor ve OSB’li bireyler yönerge alarak serbest zaman becerilerini gerçekleştiriyor. Katılımcılardan Ö1: “Resim yapamıyor, genelde oturup elleriyle uğraşiyor. Eliyle uğraşmayıp çevresine bakarsa ilgisini çekecek başka bir şey bulabilir” şeklinde görüşünü belirtirken, Ö4: “Tekrarlayan davranış olduğu sırada yaptığı ne varsa bırakabiliyor” ve Ö5: “Hepsini yapabiliyor bahçe işlerinde aileye yardım edebiliyor. Ancak komut bekliyor, yani yönerge vermek gerekiyor” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Serbest Zaman becerilerini Nasıl etkilediğine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrencinizde gözlemlediğiniz sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar onun serbest zaman becerilerini sizce ne şekilde etkilemektedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Serbest Zaman Becerilerini Nasıl Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
Doğrudan etkiliyor	8	80,00
Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar etkinliğin yarıda kesilmesine neden oluyor	3	30,00
Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar çocuğun dışlanmasına neden oluyor	1	10,00
Serbest zaman becerileri sınırlı ve tekrarlayan davranışları olumlu etkiliyor	1	10,00

Tablo 5’den hareketle katılımcıların OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin serbest zaman becerilerini nasıl etkilediğine yönelik görüşlerini dört alt temada topladıkları görülmektedir. Yine Tablo 5’den hareketle katılımcıların büyük çoğunluğunun (%80), OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin serbest zaman becerilerini doğrudan etkilediğine yönelik görüş belirttikleri bulgulanmıştır. Bu konuda Ö2: “Olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Etkinlik sırasında tekrarlayan davranış sergilediği zaman etkinlik duruyor. Birebir ilişki olduğunu düşünüyorum” şeklinde görüşünü belirtirken bu görüşü destekleyici bir şekilde Ö3: “Hijyen konusunda özellikle elini sürekli ağzına götürmesi bazı insanlar için problem oluşturabiliyor. İnsanların dışardan tavrı olabiliyor iyi ya da kötü. Bu

konuda hassasiyet gösteren insanlar için tabiki de sorun oluşturmuyor. Serbest zaman becerilerini olumsuz etkileyebiliyor genel olarak” görüş ortaya koymuştur. Katılımcıların %30’u sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların etkinliğin yarıda kesilmesine neden olduğunu belirtirken bir katılımcı sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların çocuğun dışlanmasına neden olduğunu ve bir başka katılımcının da serbest zaman becerilerinin sınırlı ve tekrarlayan davranışları olumlu etkilediğine yönelik görüş belirttikleri görülmektedir. Katılımcılardan Ö7: “Tekrarlayan davranışlar serbest zaman becerilerinin yerini tutuyor. İstedığımız davranışlarını yerine getirmiyor ihtiyaç hissetmiyor” şeklinde görüş belirtirken Ö1: “Deri yolmasını bırakırsa çevresine dikkat edebilir örneğin boş kutuyla oynayabilir. Dikkatini çeken başka bir şey olabilir” ve Ö6: “Sallama davranışını yaptığı zamanlarda resim yapma etkinliğini gerçekleştirince tekrarlayan davranışlarında azalma söz konusu. Olumlu etkilediğini düşünüyorum özellikle resim yapma söz konusu olunca” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

OSB’li Bireylerin Okul ve Okul Dışı Ortamlarda Hangi Güvenlik Becerilerini Sergileyebildiklerine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrenciniz okul ve okul dışı ortamlarda hangi güvenlik becerilerini (makası/bıçağı uygun şekilde kullanma, yüksek yerlerden uzak durmak, karşı yola geçmek için yola ani atlamamak vb.) sergileyebilmektedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

OSB’li Bireylerin Hangi Güvenlik Becerilerini Sergileyebildiklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
Hiç sergilemiyor	5	50,00
Kısmen sergiliyor	4	40,00
Yardımla sergiliyor	2	20,00
Yönerge alarak sergiliyor	1	10,00

Tablo 6 dikkate alındığında, katılımcıların OSB’li bireylerin hangi güvenlik becerilerini sergileyebildiklerine yönelik görüşleri için temelde dört farklı değişkenin olduğu görülmektedir. Katılımcıların önemli bir kısmı (%50) OSB’li bireylerin güvenlik becerilerini hiç sergileyemediklerini vurgularken, diğer önemli bir kısmı (%40) ise OSB’li bireylerin güvenlik becerilerini kısmen sergileyebildiklerine yönelik vurgu yapmıştır. Ö9 bu konudaki görüşünü “... Güvenlik becerilerini sergilemiyor, tehlike kavramının ne olduğunu bilmediği için ellerindeki her şeyi fırlatabilirler” şeklinde ifade etmiştir. Benzer bir şekilde Ö7: “çok büyük çoğunluğunu yapamıyor, farkındalığı yok yüksek yerlerden uzak durmuyor” destekleyici görüş ortaya koymuştur. Ö3 ise bu konudaki görüşünü “Makas kullanabiliyor benim gözlemimde. Okulda daha önce merdivenden düştüğü için korkuluklara tutunarak iniyor. Karşıdan karşıya geçerken trafik konusunda sağa sola bakmıyor. Kendisini seviyor yani zararlı davranışlardan uzak duruyor. Özetle öğrencim güvenlik becerilerinin bir kısmını sergiliyor” şeklinde belirtmiştir. OSB’li bireylerin güvenlik becerilerini sergilemeye yönelik olarak katılımcıların bazıları (%20) yardımla gerçekleştirdiklerini vurgularken, bir katılımcı ise bu bireylerin yönerge alarak bu becerileri sergileyebildiklerine yönelik görüş ortaya koydukları bulgulanmıştır. Katılımcılardan Ö5: “uu hepsini kısmen yapıyor, sürdürme konusunda sıkıntı yok ama komut bekliyor komut olmaksızın hiçbirini yapamıyor” şeklinde görüşünü belirtirken, Ö6: “şu an için çocuğun 12 yaşında olmasının

etkisiyle makas kullanabiliyor, trafik ışıklarını tanıyor. Genel olarak bazılarını yapabiliyor bazılarında ise yardıma ihtiyacı var” şeklinde bu konudaki görüşünü belirtmiştir.

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Güvenlik Becerilerini Nasıl Etkilediğine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrencinizde gözlemlediğiniz sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar onun güvenlik becerilerini sizce ne şekilde etkilemektedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Güvenlik Becerilerini Nasıl Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
Olumsuz etkiliyor	7	70,00
Aralarında bir ilişki yok	3	30,00
Bireyin çevresindeki kişileri de olumsuz etkiliyor	1	10,00
Öğrencim fiziksel olarak yetersiz	1	10,00

Araştırmada, katılımcıların OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin güvenlik becerilerini nasıl etkilediğine yönelik görüşleri Tablo 7 üzerinde temelde dört farklı şekilde ele alınmıştır. Bunlar; olumsuz etkiliyor, aralarında bir ilişki yok, bireyin çevresindeki kişileri de olumsuz etkiliyor, öğrencim fiziksel olarak yetersiz şeklinde bulgulanmıştır. Araştırma neticesinde katılımcıların (%70) çoğu, OSB’li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların güvenlik becerilerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Ö5 bu konuda: “eline makas verip yalnız bırakamayız arada sinir krizi geçirdiği için bu durum tehlikeli olabilir. Kendine ya da başkalarına zarar verebilir. Bence tekrarlayıcı davranışlar güvenlik becerilerini olumsuz etkiliyor” şeklinde görüş ortaya koymuştur. Benzer bir şekilde Ö6: “özellikle sallanma davranışı çocuğun dikkatini ışıklara vermesini engellediği için karşıdan karşıya geçmede sıkıntı yaşadığını düşünüyorum” ve Ö7: “kendini koruma becerisi yok ama zamanla güvenlik becerisini geliştiriyoruz ilk başlarda topu yüzüne doğru gelince kendini koruma davranışını sergilemiyordu. Elindeki cisimleri fırlatma davranışı var buda tekrarlayıcı davranış olduğu için güvenlik becerisine olumsuz bir etkisi var” şeklinde görüş ortaya koymuşlardır. Katılımcıların bazıları (%30) OSB’li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışları ile onların güvenlik becerileri arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını vurguladıkları görülmektedir. Ö2 bu konudaki görüşünü “Güvenlik becerilerini yapamadığı için tekrarlayan davranışlar arasında herhangi bir ilişki bulunmadığını düşünüyorum” şeklinde belirtmiştir. Katılımcılardan biri (%10) OSB’li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının bireyin çevresindeki kişileri de olumsuz etkilediğini vurgularken bir başka katılımcı ise bu konuda öğrencisinin fiziksel olarak yetersiz olduğunu vurguladığı görülmektedir. Ö1: “Fiziksel olarak yeteneği yok, yeterli kas becerisine sahip değil. Yürümeyi bile fizik tedaviyle başlamış. Makası tutacak becerisi yok. Yetişkin yardımı olmadan karşıdan karşıya da geçemiyor kaçmaya eğilimli. Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarla güvenlik becerileri arasında bir ilişki yok” şeklinde bu konuda görüşünü ortaya koymuştur. Ö9 ise “hem kendisine hem çevresindeki kişilere zarar vermektedir. Çevresini algılama kavramı çok düşük” şeklinde bu konudaki görüşünü belirtmiştir.

OSB’li Bireylerin Okul ve Okul Dışı Ortamlarda Hangi Kişilerarası İlişki Becerilerini Sergileyebildiklerine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrenciniz okul ve okul dışı ortamlarda hangi kişilerarası ilişki becerilerini (arkadaşlarıyla oyun oynama, soru sorma/yanıtlama, cinsel taciz/istismardan korunma vb. gibi) sergileyebilmektedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

OSB’li Bireylerin Hangi Kişilerarası İlişki Becerilerini Sergileyebildiklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
Kişiler arası ilişki becerilerini kısmen sergiliyor	7	70,00
Kişiler arası ilişki becerileri zayıf	2	20,00
Kişiler arası ilişki becerilerini sergilemiyor	2	20,00

Araştırmada, katılımcıların OSB’li bireylerin hangi kişilerarası ilişki becerilerini sergileyebildiklerine yönelik görüşleri Tablo 8 üzerinde temelde üç farklı şekilde ele alınmıştır. Katılımcıların çoğu (%70), OSB’li bireylerin kişiler arası ilişki becerilerini kısmen sergilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Ö2: “arkadaşlarıyla iletişimi yok, saydığınız şeyleri daha çok bizimle yapıyor. Öğretmenleriyle iletişim halinde oyun oynama gibi. Yani kişiler arası ilişkilerini kısmen yapıyor diyebiliriz” şeklinde görüşünü açıklamıştır. Katılımcılardan bazıları (%20) OSB’li bireylerin kişilerarası ilişki becerilerinin zayıf olduğunu vurgularken, bazı katılımcılar (%20) ise OSB’li bireylerin kişilerarası ilişki becerilerini sergilemediklerini vurguladıkları görülmektedir. Ö4 bu konudaki görüşünü: “iletişim başlatmıyor, kişiler arası becerileri zayıf, iletişimi başkası başlatırsa konuşur” şeklinde açıklarken Ö5: “arkadaşlarının bir şeye öncülük etmesi lazım diğer yaşam becerilerine benziyor yine komut bekliyor. Kişilerarası ilişki becerileri sergilemiyor diyebilirim” şeklinde konuya açıklık getirmeye çalışmıştır.

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Kişilerarası İlişki Becerilerini Nasıl Etkilediğine İlişkin Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “Öğrencinizde gözlemlediğiniz tekrarlayan davranışlar onun kişiler arası ilişki becerilerini sizce ne şekilde etkilemektedir?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Kişilerarası İlişki Becerilerini Nasıl Etkilediğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Alt Tema	F	%
Birebir bağlantı var	6	60,00
Kesinlikle olumsuz etkiliyor	3	30,00
Problem davranışlar kişilerarası ilişkiyi zedeliyor	2	20,00

Araştırmada, katılımcıların OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin kişilerarası ilişki becerilerini nasıl etkilediğine yönelik görüşleri Tablo 9 üzerinde temelde üç farklı şekilde ele alınmıştır. Araştırma neticesinde katılımcıların önemli bir kısmı (%60), OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile bu bireylerin kişilerarası

ilişki becerileri arasında birebir bağlantı olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Ö2: “sınırlı ve tekrarlayan davranışlar dikkat çekmek için yapıyor. Birebir bağlantı var. Serbest zamanda daha çok ortaya çıkıyor. İletişim kurabilmek için tekrarlayan davranışlar sergileyebiliyor” şeklinde destekleyici görüş ortaya koymuştur. Bazı katılımcılar (%30) OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların ile bu bireylerin kişilerarası ilişki becerilerini kesinlikle olumsuz etkilediğini vurguladıkları görülürken diğer bazı katılımcıların (%20) ise problem davranışların kişilerarası ilişkiyi zedelediğini vurguladıkları görülmektedir. Ö3 bu konuda görüşünü şöyle ifade etmiştir: “Ona alışan insanlar konusunda herhangi bir sorun olmuyor ama onu tanımayan titiz insanlar uzak durabiliyor. Ya da parkta bir çocuk onun sürekli çenesine vurduğunu görünce tekrarlayabilir buda onun için olumsuz bir durum. İletişime girmesi için bir engeldir tekrarlayan davranışı”. Ö4: “Kesinlikle olumsuz etkiliyor. Diğer öğrenciler yeni tanıyorlar ve tekrarlayan davranışlar iletişimi olumsuz etkiliyor” ve Ö5: “Kesinlikle olumsuz etkiler çünkü her şeyi karşı taraftan beklediği için karşı taraf yapmadığı zaman sıkılıp kriz geçirebiliyor” şeklinde destekleyici görüşünü ortaya koymuştur. Bu konuda Ö7: “Tekrarlayan davranışlar topluma katılımını engelliyor. Direkt olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyorum” biçiminde görüş ortaya koyarken Ö9: “Olumsuz etkiliyor. El sallama davranışı var yanındaki diğer öğrencilere istemeden de olsa vurabilir” şeklinde konuya açıklık getirmeye çalışmıştır.

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Günlük Yaşam Becerilerini Sergilemeleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Öğretmenlerin Genel Olarak Ne Düşündüklerine Yönelik Bulgular

Katılımcılara “OSB olan öğrencilerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların onların okul ve okul dışı ortamlarda günlük yaşam becerilerini sergilemeleri üzerindeki etkisine ilişkin düşünceleriniz genel olarak nedir, söyler misiniz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya ilişkin görüşlerini yansıtan alt temalar Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

OSB’li Bireylerde Görülen Sınırlı ve Tekrarlayıcı Davranışların Bu Bireylerin Günlük Yaşam Becerilerini Sergilemeleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Öğretmenlerin Genel Görüşleri

Alt Tema	F	%
Doğrudan bir ilişki var	9	90,00
Tekrarlayıcı davranışlar engeldir	2	20,00
Öğrenciyi-öğretmeni-öğretimi olumsuz etkiliyor	1	10,00

OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin günlük yaşam becerilerini sergilemeleri üzerindeki etkisine ilişkin katılımcıların genel görüşleri Tablo 10 üzerinde temelde üç farklı şekilde ele alınmıştır. Araştırma neticesinde katılımcıların tamamına yakını (%90), OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin günlük yaşam becerilerini sergilemeleri üzerinde doğrudan bir ilişkisi olduğunu vurguladıkları görülmektedir. Ö2: “Aralarında bir ilişki var, olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Çocuk dikkat çekmek için uygun olmayan bir ortamda farklı sesler çıkarabiliyor. uygun olmayan bir ortamda iletişim kurmak amacıyla yaptığı davranışların için iletişim için olumlu olduğunu düşünüyorum. İletişim başlatmak istiyor. Ama genel olarak günlük yaşam becerileri arasında olumsuz olarak görüyorum” şeklinde konuya açıklık getirmeye çalışırken Ö10: “Klasik özel eğitimciler tekrarlayan davranışlara problem davranışı olarak bakıyor. Nedenine odaklanmalıyız. Sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar çocuğun her şeyini etkiliyor. Nedeni bulduktan sonra çocuğa uygun ortamda müdahale edilmelidir. Çocuğun el sallamadan aldığı hazzı etkinlikten giderirsek sonraki

süreçte el sallama davranışı azalmış olur. Çocuğun beynini harekete geçirebilecek etkinlikler yapmalıyız. İu bana göre aralarında bir ilişki var, olumsuz etkilediğini düşünüyorum” şeklinde destekleyici görüşünü açıklamıştır. Ö5 ise yine benzer bir şekilde “Olumsuz bir etki bırakıyor. Etkinliğin ortasında bağırma gibi tekrarlayan davranış sergilediği için etkinlik kesintiye uğruyor. Her şeyi baştan almak zorunda kalıyoruz” konuya açıklık getirmiştir. Benzer bir şekilde bazı katılımcıların da (%20) OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin günlük yaşam becerilerini sergilemeleri üzerinde bir engel olduğunu düşündükleri ve bir katılımcının ise OSB’li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışları öğrenciyi-öğretmeni-öğretimi olumsuz etkilediğini düşündüğü görülmektedir. Ö1: “Tekrarlayan davranış çocuğun önünde bir engel oluyor çünkü sadece ona odaklanıyor. Bu nedenden dolayı onunla bir ilerleme sağlayamıyoruz. Günlük yaşam becerilerini çalışmamıza da bir engel olarak karşımıza çıkıyor. Yemek yemeyi seviyor acıktığı zaman problem davranışı ortadan kalkıyor. Problem davranışını sadece ilgisini çok çeken şeylerde bırakıyor. Sevmediği etkinliklerde problem davranışı ortaya çıkıyor” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ö3: “Okulda alışmış bir düzeni olduğu için problem davranışı sergilemiyor eğer ona haz veriyorsa. Genel olarak kesinlikle olumsuz etkisi var. Tekrarlayan davranışların düzeyi ne kadar ağır olursa günlük yaşam becerileri o kadar olumsuz etkilenir. Tekrarlayan saldırgan davranışlarda sadece öğrenci değil bütün okul olumsuz etkilenabiliyor” şeklinde görüş belirtirken Ö6: “Günlük yaşam becerilerinde çocuğun tekrarlayan davranışları bizim zamanımızı alıyor olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Öğretimi de olumsuz etkiliyor. Çocuğun günlük yaşam becerilerini sergilemesinde de olumsuz etki bırakmakta” şeklinde destekleyici görüş ortaya koymuştur.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, öğretmenlerin OSB’li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular elde edilmiştir. İzleyen bölümde elde edilen bu bulgulara yönelik sonuçlar ilgili literatür ile desteklenerek tartışılmış ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada yanıtı aranan ilk araştırma sorusuna yönelik olarak özel eğitim öğretmenlerinin OSB’li bireylerin okul ve okul dışı ortamlarda hangi özbakım becerilerini sergilediklerine yönelik görüşlerine bakıldığında, temel düzey özbakım becerilerini gerçekleştirme, özbakımı yetişkin yardımıyla gerçekleştirme, özbakımı bağımsız gerçekleştirme ve özbakımı yönerge alarak gerçekleştirme olmak üzere temelde dört farklı alt temaya karşılık gelen görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Bununla bağlantılı olarak araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç, özel eğitim öğretmenlerinin OSB’li bireylerde gözlemledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların, bu bireylerin özbakım becerilerini nasıl etkilediğine ilişkin görüşleridir. Araştırmada katılımcıların yarısı (%50) sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile OSB’li bireylerin özbakım becerileri arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmada ayrıca bazı katılımcıların sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile OSB’li bireylerin özbakım becerileri arasında bir ilişki olmadığını, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların OSB’li bireylerin özbakım becerilerini kısmen olumsuz etkilediğini, kısmen olumlu etkilediğini, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların özbakımı zorunlu kıldığına yönelik farklı görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırma sonuçlarından hareketle sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile özbakım becerileri arasında bir ilişki olduğunu ve sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların özbakım becerilerinin sergilenmesinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın sonuçları Olçay’ın (2021) çalışmasında ifade ettiklerini destekler niteliktedir. Olçay (2021), özbakım becerilerinin de içerisinde yer aldığı uyumsal becerileri OSB’li bireylerin tanılanmasına ve sonraki hayatında oldukça önemli bir yer almaktadır. Olçay (2021),

OSB'li bireylerin sadece sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde değil, özbakım gibi diğer uyumsal becerilerde de ciddi sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmiştir.

Araştırmanın elde edilen diğer bir sonuç özel eğitim öğretmenlerinin, OSB'li bireylerin okul ve okul dışı ortamlarda hangi serbest zaman becerilerini sergilediklerine yönelik yanıtlarıdır. Bulgulardan hareketle katılımcıların, OSB'li bireylerin hangi serbest zaman becerilerini sergileyebildiklerine ilişkin farklı görüşler ortaya koydukları görülmektedir. Bu görüşlerin temelde altı alt temada toplandığı görülmüştür. Katılımcıların bir bölümü (%40'ı) OSB'li bireylerin serbest zaman becerilerini kısmen sergilediğini bildirmişlerdir. Katılımcılardan bazıları ise (%20'si) OSB'li bireylerin serbest zaman becerilerini gerçekleştirmediğine yönelik görüş belirtmişlerdir. Geriye kalan katılımcıların bir kısmının (%10'u) şu görüşleri ifade ettikleri anlaşılmıştır: Bu becerileri ilgi çekmek için bazen sergiliyor, sınırlı ve tekrarlayıcı davranış sergiliyor, serbest zaman becerilerini bağımsız gerçekleştiriyor ve OSB'li bireyler yönerge alarak serbest zaman becerilerini gerçekleştiriyorlar. Bundan yola çıkılarak özel eğitim öğretmenlerinin OSB'li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların onların serbest zaman becerilerini ne şekilde etkilediğine ilişkin sonuçlara bakıldığında ise, katılımcıların OSB'li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin serbest zaman becerilerini nasıl etkilediğine yönelik görüşlerini dört alt temada topladıkları görülmektedir. Bulgulardan hareketle katılımcıların büyük çoğunluğunun (%80'i), OSB'li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin serbest zaman becerilerini doğrudan etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Geriye kalan katılımcıların görüşlerinden hareketle tekrarlayıcı davranışların etkinliğin yarıda kesilmesine neden olduğu ve çocuğun dışlanmasına neden olduğu sonuçları elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarından hareketle sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile serbest zaman becerileri arasında bir ilişki olduğunu, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların serbest zaman becerilerinin sergilenmesinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu düşünülmüştür. Ülke-Kürkçüoğlu (2019), OSB'li bireylerin oyun gibi serbest zaman becerilerini sergilemede sıkıntılar çektiklerini ifade etmiştir. Bu durumun OSB'li bireylerde görülen sosyal etkileşim ve iletişim yetersizliği ile sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlardan kaynaklandığı aktarmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların serbest zaman becerilerini olumsuz etkilediği sonucu söz konusu durumu desteklemektedir.

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak elde edilen bir diğer sonuç ise özel eğitim öğretmenlerinin, OSB'li bireylerin okul ve okul dışı ortamlarda hangi güvenlik becerilerini sergilediklerine yönelik yanıtlarıdır. Katılımcıların görüşlerinden hareketle OSB'li bireylerin hangi güvenlik becerilerini sergileyebildiklerine yönelik görüşleri için temelde dört farklı değişkenin olduğu sonucu elde edilmiştir. Katılımcıların önemli bir kısmı (%50) OSB'li bireylerin güvenlik becerilerini hiç sergileyemediklerini vurgularken, diğer önemli bir kısmı (%40) ise OSB'li bireylerin güvenlik becerilerini kısmen sergileyebildiklerine yönelik vurgu yaptıkları görülmektedir. Geriye kalan katılımcıların bazıları (%20) yardımla gerçekleştirdiklerini vurgularken, bir katılımcı ise bu bireylerin yönerge alarak bu becerileri sergileyebildiklerine yönelik görüş belirttiği anlaşılmaktadır. Bu sonucun bir devamı olan araştırmanın diğer bir sonucu ise özel eğitim öğretmenlerinin OSB'li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların onların güvenlik becerilerini ne şekilde etkilediğine ilişkin sonuçlara bakıldığında olumsuz etkiliyor, aralarında bir ilişki yok, bireyin çevresindeki kişileri de olumsuz etkiliyor, öğrencim fiziksel olarak yetersiz şeklinde farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Araştırma bulgularından hareketle katılımcıların çoğu (%70'i), OSB'li bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların güvenlik becerilerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile güvenlik becerileri arasında doğrudan bir ilişki olduğu, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların güvenlik becerilerinin geliştirilmesi ile sergilenmesinde

olumsuz bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. İlgili literatürde OSB olan bireylerin güvenlik becerilerine yönelik olarak yapılan çalışma sonuçları şu şekildedir: Güvenlik becerileri tüm bireyler için yaşamsal önem taşıyan becerilerdir (Kıyak vd., 2019). Şirin (2016) yaptığı araştırma sonucunda katılımcıların OSB olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretilmesini gerek OSB olan bireyin sağlık ve güvenliği gerekse ailenin yaşam kalitesi açısından zorunlu ve önemli gördüklerini ve mutlaka eğitim planlarında bu becerilerin öğretimine yer verilmesi gerektiğini düşündüklerini göstermektedir. Ayrıca Şirin (2016) araştırma sonucunda güvenlik becerilerinin öğretiminin gerekliliğini vurgulanmasına rağmen, anne-babaların ve öğretmenlerin çoğunluğunun güvenlik becerisi öğretimi yapmadığı ortaya koymuştur. Araştırma anne-babaların ve öğretmenlerin çoğunluğunun güvenlik becerilerinin öğretimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları da vurgulanmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin OSB'li bireylerin okul ve okul dışı ortamlarda hangi kişilerarası ilişki becerilerini sergilediklerine yönelik görüşlerine bakıldığında ise temelde üç farklı görüşün olduğu anlaşılmıştır. Araştırmanın bulgularından hareketle katılımcıların çoğu (%70), OSB'li bireylerin kişiler arası ilişki becerilerini kısmen sergilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcılardan bazıları (%20) OSB'li bireylerin kişilerarası ilişki becerilerinin zayıf olduğunu vurgularken, bazı katılımcıların (%20) ise OSB'li bireylerin kişilerarası ilişki becerilerini sergilemediklerini vurguladıkları görülmektedir. Kişilerarası ilişki becerilerinin bir diğer sonucu, özel eğitim öğretmenlerinin OSB'li bireylerde gözlemedikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların, bu bireylerin kişilerarası ilişki becerilerini nasıl etkilediğine ilişkin görüşleridir. Araştırma neticesinde katılımcıların görüşlerinden hareketle genel olarak OSB'li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile bu bireylerin kişilerarası ilişki becerileri arasında birebir bağlantı olduğu, OSB'li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile bu bireylerin kişilerarası ilişki becerilerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarından hareketle sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar ile kişilerarası ilişki becerileri arasında bir doğrudan bir ilişki olduğu, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların kişilerarası ilişki becerilerinin geliştirilmesinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu düşünülmüştür. Araştırmanın bu sonucu literatürde sıkça vurgulan OSB'li bireylerin kişilerarası ilişki becerilerinden kaçtığı, sosyal olarak etkileşim ve iletişim kurmayı tercih etmedikleri bilgilerini desteklemektedir. Ökçün-Akçamuş (2021), OSB'li bireylerde hem söz öncesi iletişim becerilerinde hem de dil gelişiminde güçlüklerin olduğunu ve bu durum ile sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların varlığının OSB'li bireylerin tanılanmasında ana ölçütlerden olduklarını vurgulamıştır. Alanyazından farklı olarak araştırmanın bu kısmında elde edilen sonuçlar, kişilerarası iletişim becerileri ile sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlar arasında bir ilişki olduğunu, sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların kişiler arası ilişki becerilerini olumsuz etkilediğidir.

Araştırmanın bulgularından hareketle, OSB'li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin günlük yaşam becerilerini sergilemeleri üzerinde doğrudan bir ilişkisi olduğu, OSB'li bireylerde görülen tekrarlayıcı davranışların bu bireylerin günlük yaşam becerilerini sergilemelerinde engel teşkil ettiği ve OSB'li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların öğrenciyi-öğretmeni-öğretimi olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir deyişle elde edilen sonuçlardan hareketle OSB'li bireylerde görülen sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların, OSB'li bireylerin günlük yaşam etkinliklerine katılımları üzerinde olumsuz etki bıraktığı, bu becerilerin öğrenilmesinde, sergilenmesinde ve devam ettirilmesinde engel teşkil ettiği söylenebilir.

Bu çalışmada, öğretmenlerin OSB'li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesine yönelik görüşleri

belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamında OSB'li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesine yönelik öğretmen görüşleri incelenmiştir. Sonraki araştırmalarda OSB'li bireylerin sergiledikleri sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesine yönelik ebeveyn görüşlerinin incelenmesi önerilmektedir. Araştırma kapsamında orta ve ağır düzey OSB olan bireylerin sınırlı ve tekrarlayıcı davranışlarının onların günlük yaşam etkinliklerine katılımını etkilemesi incelenmiştir. Hafif düzey OSB olan bireylerin katılımcı olarak seçilmesi önerilmektedir. Bu araştırmanın güçlü yanları OSB olan bireylerin tanıları mevcut sağlık raporlarına ek olarak GOBDÖ-2-TV ile tekrardan değerlendirilmiştir. Araştırmada verilerin toplanılmasında görüşmeler yüz yüze yapılmış ve kayıt edilmiştir. Araştırmanın zayıf yanı 10 OSB'li bireyin öğretmeni ile sınırlı olmasıdır.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Bu araştırma, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu 29/11/21 tarihli 2021/11 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur ve finansman desteği alınmamıştır.

Yazar Katkısı: Yazarlar makaleye eşit katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynakça

- Berry, K., Russell, K., & Frost, K. (2018). Restricted and repetitive behaviors in autism spectrum disorder: A review of associated features and presentation across clinical populations. *Current Developmental Disorders Reports*, 5(2), 108-115. <https://doi.org/10.1007/s40474-018-0139-0>
- Bodfish, J. W., Symons, F. J., Parker, D. E., & Lewis, M. H. (2000). Varieties of repetitive behavior in autism: Comparisons to mental retardation. *Journal of autism and developmental disorders*, 30(3), 237-243. <https://doi.org/10.1023/A:1005596502855>
- Boyd, B. A., McDonough, S. G., Rupp, B., Khan, F., & Bodfish, J. W. (2011). Effects of a family-implemented treatment on the repetitive behaviors of children with autism. *Journal of autism and developmental disorders*, 41(10), 1330-1341. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-1156-y>
- Carr, E. G., Levin, L., McConnachie, G., Carlson, J. I., Kemp, D. C., & Smith, C. S. (1994). *Communication-Based Intervention for Problem Behavior: A User's Guide for Producing Positive Change*. Paul H. Brookes
- Chowdhury, M., Benson, B. A., & Hillier, A. (2010). Changes in restricted repetitive behaviors with age: A study of high-functioning adults with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 4(2), 210-216. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2009.09.006>
- Cissne, M. N., Kester, L. E., Gunn, A. J. M., Bodner, K. E., Miles, J. H., & Christ, S. E. (2022). Brief report: a preliminary study of the relationship between repetitive behaviors and concurrent executive function demands in children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 52(4), 1896-1902. <https://doi.org/10.1007/s10803-021-05071-z>
- Dietert, R. R., Dietert, J. M., & DeWitt, J. C. (2011). Environmental risk factors for

- autism. *Emerging health threats journal*, 4(1), 7111. <https://doi.org/10.3402/ehjt.v4i0.7111>
- Elison, J. T., Wolff, J. J., Reznick, J. S., Botteron, K. N., Estes, A. M., Gu, H., ... & Network, I. B. I. S. I. (2014). Repetitive behavior in 12-month-olds later classified with autism spectrum disorder. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 53(11), 1216-1224. <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2014.08.004>
- Harrop, C., McConachie, H., Emsley, R., Leadbitter, K., & Green, J. (2014). Restricted and repetitive behaviors in autism spectrum disorders and typical development: Cross-sectional and longitudinal comparisons. *Journal of Autism And Developmental Disorders*, 44(5), 1207-1219. <https://doi.org/10.1007/s10803-013-1986-5>
- ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics, <https://icd.who.int/browse11/l-m/en>, (ET: 23.09.2022).
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous child*, 2(3), 217-250
- Kıyak, Ü. E., Tuna, D. M., & Tekin-İftar, E. (2019). Zihin yetersizliği olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimi: Kapsamlı betimsel analiz. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(1), 143-176.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3. baskı). The Guilford Press.
- Lam, K. S., & Aman, M. G. (2007). The Repetitive Behavior Scale-Revised: independent validation in individuals with autism spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders*, 37(5), 855-866. <https://doi.org/10.1007/s10803-006-0213-z>
- MacDonald, R., Parry-Cruwys, D., Dupere, S., & Ahearn, W. (2014). Assessing progress and outcome of early intensive behavioral intervention for toddlers with autism. *Research in developmental disabilities*, 35(12), 3632-3644. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2014.08.036>
- McDermott, C. R., Farmer, C., Gotham, K. O., & Bal, V. H. (2020). Measurement of subcategories of repetitive behaviors in autistic adolescents and adults. *Autism in Adulthood*, 2(1), 48-60. <https://doi.org/10.1089/aut.2019.0056>
- Matson, J. L., Fodstad, J. C., Mahan, S., & Rojahn, J. (2010). Cut-offs, norms and patterns of problem behaviours in children with developmental disabilities on the Baby and Infant Screen for Children with aUtism Traits (BISCUIT-Part 3). *Developmental Neurorehabilitation*, 13(1), 3-9. <https://doi.org/10.3109/17518420903074887>
- Matson, J. L., & Nebel-Schwalm, M. S. (2007). Comorbid psychopathology with autism spectrum disorder in children: An overview. *Research in developmental disabilities*, 28(4), 341-352.
- Militerni, R., Bravaccio, C., Falco, C., Fico, C., & Palermo, M. T. (2002). Repetitive behaviors in autistic disorder. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 11(5), 210-218. <https://doi.org/10.1007/s00787-002-0279-x>
- Olçay, S. (2021). Uyumsal Beceriler ve Bağımsız Yaşam B. Sucuoğlu, H. Bakkaloğlu, M.Ç. Ökçün-Akçamuş (Ed). *Tanıdan Müdahaleye Otizm Spektrum Bozukluğu El Kitabı* içinde (ss. 233-255). Vize Akademik.
- Ökçün-Akçamuş, M.Ç. (2021). Dil ve İletişim Gelişimi B. Sucuoğlu, H. Bakkaloğlu, M.Ç. Ökçün-Akçamuş (Eds). *Tanıdan Müdahaleye Otizm Spektrum Bozukluğu El Kitabı* içinde (ss. 257-279). Vize Akademik
- Park, J. H., Kim, Y. S., Koh, Y. J., & Leventhal, B. L. (2020). Differences in the severity and variability of restricted and repetitive behaviors in ASD children with and without service experiences. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 79, 101672. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2020.101672>
- Raulston, T. J., Hansen, S. G., Machalicek, W., McIntyre, L. L., & Carnett, A. (2019). Interventions

- for repetitive behavior in young children with autism: A survey of behavioral practices. *Journal of autism and developmental disorders*, 49(8), 3047-3059. <https://doi.org/10.1007/s10803-019-04023-y>
- Rojahn, J., & Meier, L. J. (2013). Repetitive behavior. F Volkmar (Ed.) *Encyclopedia of Autism Spectrum Disorders*. Springer New York, NY.
- Sadeghi, S., & Pouretamad, H. R. (2022). Executive functions predict restricted and repetitive behaviors in toddlers under 36 months old with autism spectrum disorder. *Infant Behavior and Development*, 67, 101721. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2022.101721>
- Şirin, N. (2016). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere güvenlik becerilerinin öğretimine ilişkin anne-babaların, öğretmenlerin ve öğretim üyelerinin görüş ve önerileri (Doctoral dissertation, Anadolu University).
- Ülke-Kürkçüoğlu, B. (2019). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Oyun Becerilerinin Öğretimi. E. Tekin-İftar (Eds). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri* içinde (ss. 391-436). Vize Akademik
- Ventola, P. E., Yang, D., Abdullahi, S. M., Paisley, C. A., Braconnier, M. L., & Sukhodolsky, D. G. (2016). Brief report: Reduced restricted and repetitive behaviors after pivotal response treatment. *Journal of autism and developmental disorders*, 46, 2813-2820.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zheng, L., Grove, R., & Eapen, V. (2019). Spectrum or subtypes? A latent profile analysis of restricted and repetitive behaviours in autism. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 57, 46-54. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2018.10.003>

Extended Summary

Problem statement

Autism Spectrum Disorder (ASD) is defined and the diagnostic criteria for the disorder are determined universally based on two sources. These are DSM-5 and ICD-11. DSM-5 and ICD-11 emphasize that ASD is characterized by deficiencies in two main areas. These are “permanent deficiencies in the ability to initiate and maintain mutual social interaction and social communication, and the individual's restrictive, repetitive, inflexible behaviours, interests and activities. The restrictive and repetitive behaviour is a broad term used to describe rigid, unchanging, repetitive body movements or the interaction of the body with objects and is among the main characteristics of individuals with ASD (Matson & Nebel-Schwalm, 2007). Restrictive and repetitive behaviours refer to rigid and repetitive motor and verbal responses that are easily visible from the outside (Chebli et al., 2016; Lam et al., 2008). Restrictive and repetitive behaviours are seen as aimlessly repeated body movements (Rojahn & Meirer, 2013). The topography of behaviours; that is, their form is broad, they vary in terms of occurrence, severity and frequency (Ventola et al., 2016). More specifically, they occur as verbal or motor (both fine and gross motor) movements, appear repetitively, are simple, but can become more complex with the involvement of one or more body parts, occur in short or long durations and they may be performed with the presence of absence of objects (Cunningham & Schreibman, 2008). The simplicity and complexity of restrictive and repetitive behaviours can vary depending on all sorts of factors, including the environment, physiological state and mood. Restrictive and repetitive behaviours, which are important variables that determine the criterion and degree of the disorder in individuals with ASD,

negatively affect the daily life activities, learning and socialization processes of the individuals. The first indicator that is evident in the diagnosis of individuals with ASD is the limitations in social interaction and social communication skills. Social-emotional development is one of the components that play a key role in individuals' displaying appropriate behaviours in society and benefiting from society's opportunities (Ardıç & Tunçel, 2021). The second indicator that is evident in the diagnosis of individuals with ASD is restrictive and repetitive behaviours. The restrictive and repetitive behaviour is a broad term used to describe rigid, unchanging, repetitive body movements or the movement of the body with objects and is among the main characteristics of individuals with ASD (Matson & Nebel-Schwalm, 2007). Restrictive and repetitive behaviours, which are an important variable that determines the criterion and degree of the disorder in individuals with ASD, negatively affect the daily life activities, learning and socialization processes of the individuals (McDermott et al., 2020). Since repetitive behaviours are one of the diagnostic criteria of ASD, affect the learning process of individuals with ASD and disrupt their life activities, these behaviours should be evaluated in all aspects and their relations with other developmental characteristics should be revealed.

Method

The current study employed the phenomenology design, which is one of the qualitative research designs. The participants of the study were selected by using the purposive sampling technique and then interviews were conducted with a total of 10 participating special education teachers. An interview form was used as the data collection tool in the study. The form was prepared by the researcher in order to determine the teachers' views on the effect of the restrictive and repetitive behaviours of children with ASD on their daily life activities. In the preparation phase of the form, firstly the literature, then the questionnaires, checklists and qualitative studies evaluating the individuals' participation in the daily life activities were examined. In order to establish the content validity of the form, expert opinion was taken by showing it to three experts specialized in the field of special education. The study was carried out over a three-month period in the fall term of the 2021-2022 school year. The research data were subjected to descriptive analysis on the basis of the codes reflecting the research questions

Findings

The findings of the study are presented under nine main themes derived from the opinions expressed by the participating teachers as answers to the interview questions inquiring what they think about the effect of restrictive and repetitive behaviours of individuals with ASD on their participation in daily life activities. The findings are presented in the form of a table containing nine different themes and interpretations under the table supported with direct quotations. Based on the findings, it can be said that restrictive and repetitive behaviours have a relationship with daily life skills such as self-care skills, leisure time skills, safety skills, and interpersonal skills and affect these skills negatively.

Discussion and Conclusion

Based on the findings of the study, it was concluded that restrictive and repetitive behaviours seen in individuals with ASD have a direct effect on their exhibition of daily life skills, that repetitive behaviours seen in these individuals prevent them from exhibiting their daily life skills and that restrictive and repetitive behaviours seen in individuals with ASD negatively affect the student-teacher-teaching. In other words, based on the results obtained, it can be said that restrictive and repetitive behaviours seen in individuals with ASD have a negative effect on their

participation in their daily life activities and that they constitute an obstacle in the learning, display and maintenance of such skills. The current study investigated the opinions of teachers on the effect of restrictive and repetitive behaviours of students with on their participation in daily life activities. It is recommended to examine parental views on this issue in future studies.